

Chapter 08

Community of Practice in Uralic Studies (COPIUS), www.copius.eu

Introduction to Mari

Jeremy Bradley, jeremy.moss.bradley@univie.ac.at

Last updated 30 November 2021

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Grammar

1. Negation of the imperative (second person):

Тол!

> Ит тол!

Толза!

> Ида тол!

2. Negation of the “imperative” (first person plural):

Толына!

> О(гы)на тол!

3. Lative

-еш: (~ PX1SG -em)

		Nominative		Lative
-V●	/-a/	ола	city	
	/-e/	тенге	ruble	
(Others)		пасу	field, meadow	
		күтү	herd	
-C		сад	garden	
		вер	place	
		кид	hand	
		мут	word	
		пöрт	house	
		вүд	water	
-E		кече	day; sun	
		тумо	oak	
		кöргö	(the) inside	

3. Lative

-еш: (~ PX1SG -em)

		Nominative		Lative
-V●	/-a/	ола	city	олаш
	/-e/	тенге	ruble	тенгеш
(Others)		пасу	field, meadow	пасуэш
		күтү	herd	күтүэш
-C		сад	garden	садеш
		вер	place	вереш
		кид	hand	кидеш
		мут	word	мутеш
		пөрт	house	пөртеш
		вүд	water	вүдеш
-E		кече	day; sun	кечеш
		тумо	oak	тумеш
		көргө	(the) inside	көргеш

3. Lative

Nominative		Short illative: -ш	Lative: -еш
ола	city	олаш	олаш
тенге	ruble	тенгеш	тенгеш
пасу	field, meadow	пасуш	пасуэш
күтү	herd	күтүш	күтүэш
сад	garden	садыш	садеш
вер	place	верыш	вереш
кид	hand	кидыш	кидеш
мут	word	мутыш	мутеш
пөрт	house	пөртыш	пөртеш
вүд	water	вүдыш	вүдеш
кече	day; sun	кечыш	кечеш
тумо	oak	тумыш	тумеш
көргө	(the) inside	көргыш	көргеш

3. Lative

шинчаш (-ам)	to sit down	диванеш шинчаш	to sit down on the couch
кодаш (-ам)	to stay	ялеш кодаш	to stay in the village
шочаш (-ам)	to be born	кресаньык ешеш шочаш	to be born into a peasant's family
сакаш (-ем)	to hang up/on	пырдыжеш сакаш	to hang on the wall (tr.)
пышташ (-ем)	to put	мешакеш пышташ	to put into a sack

3. Lative

Вуеш ит нал!

кечеш кум гана

4. Necessitive infinitive in -ман

тол-	'to come'	>	толман
лий-	'to be(come)'	>	лийман
кочк-	'to eat'	>	кочман
вучо-	'to wait'	>	вучыман
пале-	'to know'	>	палыман
пуо-	'to give'	>	пуыман

4. Necessitive infinitive in -ман

Мылам каяш күлеш.

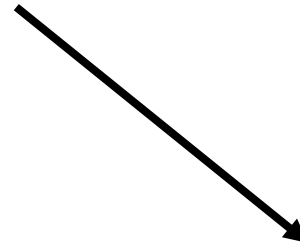
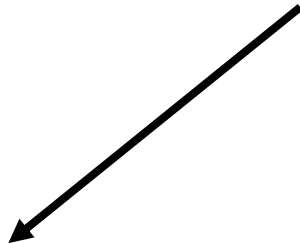
~

Мылам кайыман.

4. Necessitive infinitive in -ман

Вашкаш күлеш! ~ Вашкыман!

Вашкаш ок күл!

Вашкыман огул!

5. Factual conditional sentences

Тый кает гын, мый ом кай.

6. 'to be'

ул- 'to be', лий- 'to be(come)'

a) Copula (A = B)

Мый журналист <u>улам</u> . Мый журналист <u>омыл</u> .	I am a journalist. I am not a journalist.
Мый журналист <u>лиям</u> . Мый журналист <u>ом лий</u> .	I will be/become a journalist. I will not be/become a journalist.
Тудо черле. Тудо черле <u>огыл</u> .	(S)he is sick. (S)he is not sick.
Тудо черле <u>лиеш</u> . Тудо черле <u>ок лий</u> .	(S)he will be/become sick. (S)he will not be/become sick.

6. 'to be'

b1) Existence ('There is ...')

Юмо <u>уло</u> . Юмо <u>уке</u> .	There is a god. There is no god.
Сар <u>лиеш</u> . Сар <u>ок лий</u> (~уке лиеш).	There will be a war. There will not be a war.
Йолташ-влак <u>улыт</u> . Йолташ-влак <u>уке улыт</u> .	There are friends. There are no friends.
Йолташ-влак <u>лийыт</u> . Йолташ-влак <u>огыт лий</u> (~уке лийыт).	There will be friends. There will be no friends.

6. 'to be'

b1) Existence ('There is ...')

Сар уке лиеш.

Сар ок лий.

6. 'to be'

b1) Existence ('There is ...')

<p>Шонем, тугеже <u>улам</u>. Ом шоно, тугеже <u>уке улам</u>.</p>	<p>I think, therefore I am. I don't think, therefore I am not.</p>
<p>Эрла ида тол, тыште <u>ом лий</u>. ~ Эрла ида тол, тыште <u>уке лиям</u>.</p>	<p>Don't come tomorrow, I won't be here.</p>

6. 'to be'

b2) Locational existential ('There is ... in ...')

Чодыраште понго <u>уло</u> .	There are mushrooms in the forest.
Чодыраште понго <u>уке</u> .	There are no mushrooms in the forest.
Чодыраште понго <u>лиеш</u> .	There will be mushrooms in the forest.
Чодыраште понго <u>ок лий</u> .	There will be no mushrooms in the forest.

6. 'to be'

c) Locational ('... is in ...')

Мый Йошкар-Олаште <u>улам</u> .	I am in Yoshkar-Ola.
Мый Йошкар-Олаште омыл .	I am not in Yoshkar-Ola.
Мый Йошкар-Олаште <u>лиям</u> .	I will be in Yoshkar-Ola.
Мый Йошкар-Олаште ом лий .	I will not be in Yoshkar-Ola.
Ўстел вес пöлемыште (<u>уло</u>).	The table is in the other room.
Ўстел вес пöлемыште огыл .	The table is not in the other room.
Сумка-влак кухнышто <u>улыт</u> .	The bags are in the kitchen.
Сумка-влак кухнышто огытыл .	The bags are not in the kitchen.
Туныктышо-влак школышто <u>лийыт</u> .	The teachers will be at school.
Туныктышо-влак школышто огыт лий .	The teachers will not be at school.

6. 'to be'

d) Possessive ('... has ...')

Серген машина(же) <u>уло</u> .	Serge has a car.
Серген машина(же) <u>уке</u> .	Serge does not have a car.
Серген машина(же) <u>лиеш</u> .	Serge will have a car.
Серген машина(же) <u>ок лий</u> .	Serge will not have a car.
Йоча-влакын <u>пий(ышт) уло</u> .	The children have a dog.
Йоча-влакын <u>пий(ышт) уке</u> .	The children do not have a dog.
Йоча-влакын <u>пий(ышт) лиеш</u> .	The children will have a dog.
Йоча-влакын <u>пий(ышт) ок лий</u> .	The children will not have a dog.
Елу ден Серген кок машина(шт) (<u>уло</u>).	Yelu and Serge have two cars.
Елу ден Серген кок машина(шт) <u>уке</u> .	Yelu and Serge do not have two cars.

6. 'to be'

d) Possessive ('... has ...')

Ўдырышт <u>уло</u> .	They have a daughter.
Ўдырышт уке.	They do not have a daughter.
Мыйын пырыс(ем) <u>лиеш</u> .	I will have a cat.
Мыйын пырыс(ем) ок лий.	I will not have a cat.
Тыйын окса(т) <u>уло</u> ?	Do you have money?
Тыйын окса(т) уке?	Don't you have money?
Нунын кок машина(шт) (<u>уло</u>).	They have two cars.
Нунын кок машина(шт) уке.	They do not have two cars.

6. 'to be'

d) Possessive ('... has ...')

Нунын мүкш омарта-влакышт улыт?

Do they have beehives?

Нунын мүкш омарта-влакышт **уке** улыт?

Don't they have beehives?

7. -ак

тиде рвезе 'this boy' > тиде рвезак

8. Px3Sg as a determining or emphatic particle

Врач: – Логарже йошкарге. Температуржат уло. Йочадам кудашса, мый тудым колыштам. Тудын – ангине. Йочалан садикыш кошташ ок лий. Мый тыланда рецептым возем. Тиде эмым кечеш кум гана пуыман. **Эше витаминан чайым да шокшо шöрым йүктыман.**

Елу: – Витаминан чайжым кузе ыштыман?

Омсажым поч!

Омсам поч!

Words and word usage

1. Suffixation of interrogative pronouns

Моэт (моч) коршта?	What hurts (you)?
Можо коршта?	What hurts (him/her)?
Мошт уло?	What do they have?
Мода уке?	What do you not have?
Кöдам вучеда?	Which one of you are you waiting for?

2. кочмем ок шу

коч-м-ем

ок

шу

eat-PTCP.PASS-PX1SG

NEG.3SG

arrive.CNG

'I'm not hungry / I don't want to eat'

коч-м-ем

шу-эш

eat-PTCP.PASS-PX1SG

arrive-

3SG

'I'm hungry / I want to eat'

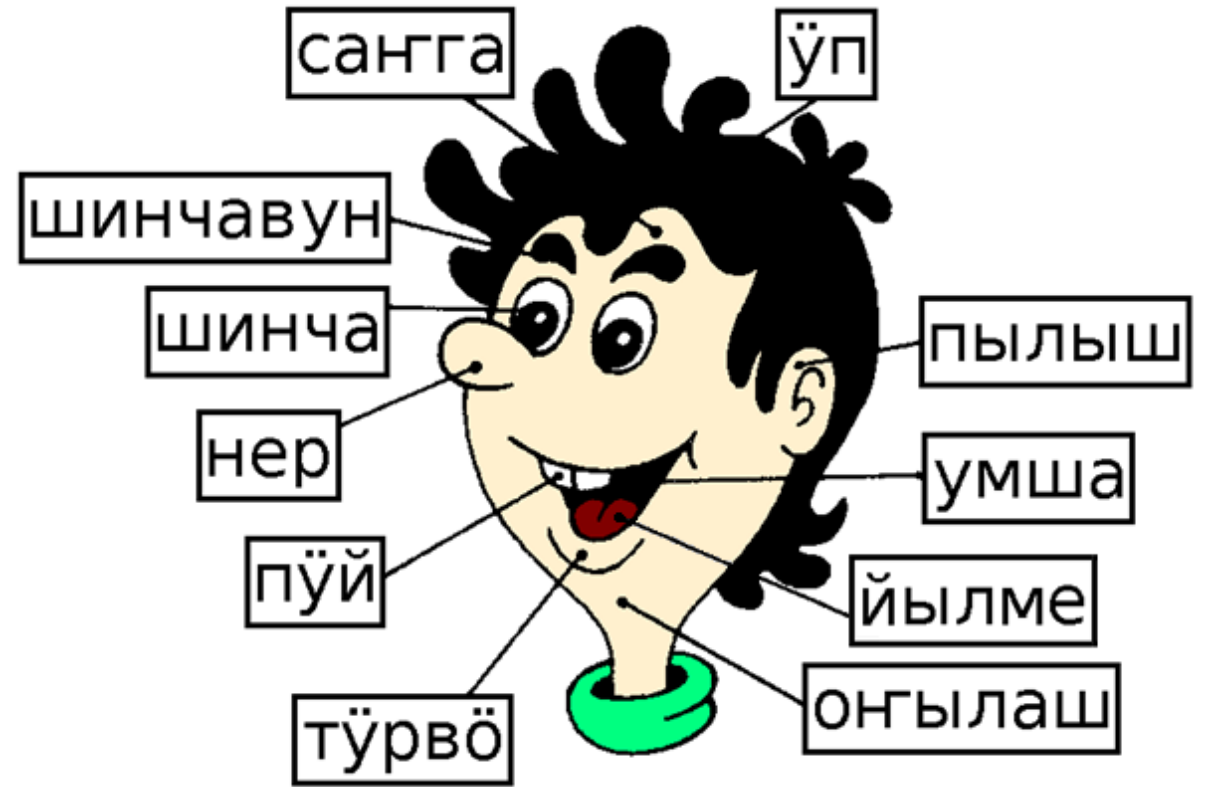
3. Тудын – ангине

4. Infinitive usage

Тиде книгам кушан <u>пышташ</u> ?	Where should this book be put? (Where should I put this book?)
Тиде портретым кушан <u>сакаш</u> ?	Where should this picture be hung? (Where should I hang this picture?)
Рисым могай вүдеш <u>шолташ</u> ?	What kind of water should rice be cooked in?
Пайремыште кузе <u>кушташ огыл</u> !	How can you not dance at a party!

5. Anatomical terms

5. Anatomical terms

Мыйын шинчам коршта.

Кудо шинчат?

Мыйын пурла/шола шинчам коршта.

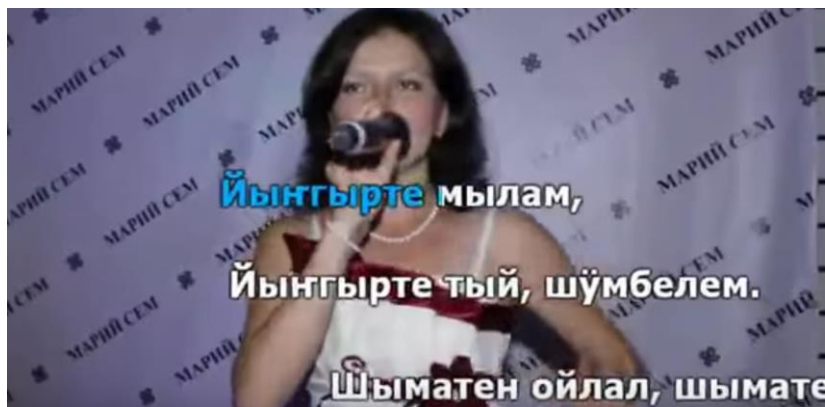
б. кодаш (-ам) ~ кодаш (-ем):

Кочай, ковай, <u>кодса!</u>	Grandfather, grandmother, stay!
Рецептдам <u>кодыза.</u>	Leave your prescription.

7. ГЫЧ:

<u>Кум кече гыч</u> толам.	I will come in three days
<u>Кок арня гыч</u> Козьмодемьянскыш каем.	In two weeks I will be going to Kozmodemyansk.
<u>шочмо гыч</u> вүргече марте	from Monday to Wednesday
<u>ик шагат гыч</u> кокыт марте	from one o'clock to two o'clock

8. йынгырташ (-ем) 'to call, to phone':

Йынгыр <u>те</u> мылам!	Call me!
Пашаш йынгыр <u>тыза</u> !	Call work!

9. лияш (-ям) 'to be, to become':

Тидым кок кечыште ышташ <u>лиеш</u> .	This can be done in two days.
Йочалан садикыш кошташ <u>ок лий</u> .	The child should not go to kindergarten.

10. Yes and no (polar) questions:

<ul style="list-style-type: none"> – Толат мо? – Туге. – Да. – Туге, толам. – Да, толам. – Толам.	<ul style="list-style-type: none"> – Are you coming? – Yes.
<ul style="list-style-type: none"> – Тудо туныктышо? – Туге. – Да. – Туге, туныктышо. – Да, туныктышо. – Туныктышо.	<ul style="list-style-type: none"> – Is (s)he a teacher? – Yes.

10. Yes and no (polar) questions:

<p>– Толат мо? – Уке. – Уке, ом тол. – Ом тол. – ОГЫМ.</p>	<p>– Are you coming? – No.</p>
<p>– Тудо тунуктышо? – Уке. – Уке, тунуктышо огыл. – Тунуктышо огыл.</p>	<p>– Is (s)he a teacher? – No.</p>

11. черле:

Таче Ануш <u>черле</u> .	Anush is sick today.
Мыйын шүмем <u>черле</u> .	I have a bad heart.

12. иктаж ~ наре:

Шокшо вүдеш <u>иктаж 15 (латвич)</u> <u>минут наре</u> тўрлө шудым шолтыза.	Cook various herbs in hot water for about fifteen minutes.
<u>Иктаж кумшүдө витле тенгем пуэн</u> кертат?	Can you give me approximately three hundred and fifty rubles?
Шочмо эл деч тораште <u>кок ий наре</u> иленам.	I lived away from my native country for about two years.

13. коршташ:

Вуем <u>коршта</u> .	My head hurts.
Кидем <u>коршта</u> .	My hand hurts./My hands hurt.
Вуем да логарем <u>коршта</u> .	My head and throat hurt.

Text

Ануш черле

- Елу: – Ануш, үдырем, кын'ел, вашке кочкаш шинчына.
Ануш: – Кочмем ок шу, авай. Мыйын вуем да логарем коршта.
Елу: – Туге гын ит кын'ел, йочасадыш огына кай. Врачым үжына. Серге, поликлинныкыш йынгырте, врачым үж: Анушна черле. Мыйын пашашкат йынгырте: «ок тол», ман.
Серге: – Йөра, Елу, кызытак йынгырте.

(Врач толеш.)

- Врач: – Поро кече лийже!
Елу: – Поро кече!
Врач: – Кө тендан черле?
Елу: – Үдырем черле. Ончыко эртыза.
Врач: – Лүмет кузе, үдырем?
Ануш: – Ануш.
Врач: – Моэт коршта, Ануш?
Ануш: – Вуем да логарем коршта.
Врач: – Умшатым поч да а-а-а ман.
Ануш: – А-а-а.

- Врач: – Логарже йошкарге. Температуржат уло. Йочадам кудашса, мый тудым колыштам. Тудын – ангине. Йочалан садикыш кошташ ок лий. Мый тыланда рецептым возем. Тиде эмым кечеш кум гана пуыман. Эше витаминан чайым да шокшо шөрым йүктыман.
- Елу: – Витаминан чайжым кузе ыштыман?
- Врач: – Шокшо вүдеш иктаж 15 (латвич) минут наре түрлө шудым шолтыза да тиде чайым йочаланда йүктыза.
- Елу: – Поро канашланда тау. Мыланна поликлиникыш кунам мийыман?
- Врач: – Черле йоча дене ида кошт. Мый кум кече гыч шке толам. Таза лийза!
- Елу: – Пеш кугу тау. Чеверын!

Exercises

19.

Таче мый поликлиникыш каем.

Мыйын вуем да логарем коршта.

Изиш температуржат уло.

Врач пашаш кандаш шагатлан толеш.

Тудо мыйым онча, колыштеш, рецептым воза, кангашым пуа.

Кум кече гыч врач дек адак толман.

Sources

[commons.wikimedia.org/wiki/Category:Hippie art and design#/media/File:Colourful Camper van \(3395368934\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Hippie_art_and_design#/media/File:Colourful_Camper_van_(3395368934).jpg)
www.youtube.com/watch?v=qr_21G1D98w